

Teoria i metodyka doskonalenia zawodowego kadry akademickiej jako elementu kształcenia ustawicznego w systemie szkolnictwa wyższego, nauki i praktyki pedagogicznej. Tom 1.: Zbiór prac naukowych / Redakcja naukowa Zoia Sharlovych. – Łomża, Wydawnictwo: MANS w Łomży, 2023. 227 s. S. 88-91.

Теорія і методика професійного розвитку педагогічних працівників як елемент безперервного навчання в системі вищої педагогічної освіти, науки і практики. Том 1.: Збірник наукових праць / Науковий редактор Зоя Шарлович. – Ломжа, Видавництво: MANS w Łomży, 2023. 227 с. С.88-91.

ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

Ковальчук В. А., доктор педагогічних наук, професор кафедри професійно-педагогічної, спеціальної освіти, андрагогіки та управління, Житомирський державний університет імені Івана Франка

Провідною ознакою компетентності вчителя є діяльнісний характер набутих ним умінь у поєднанні із системою необхідних загальних, психолого-педагогічних та фахових знань, що виявляються в умінні особистості здійснювати професійну діяльність, робити вибір, керуючись особистісними якостями й адекватно оцінюючи конкретну ситуацію у педагогічній діяльності та повсякденному житті в умовах постійно змінюваного світу.

Проблема визначення професійної компетентності вчителя, формування її у майбутніх вчителів висвітлена у працях О. Антонової, Г. Балла, О. Дубасенюк, І. Зязюна, Н. Сидорчук, Г. Троцько та ін. Поняття «професійна компетентність» визначається як здатність особистості здійснювати професійну діяльність на основі набутих професійних компетенцій, які сприяють розвитку творчого потенціалу особистості, професійному саморозвитку та самовдосконаленню [Антонова О.Є., Маслак Л.П., 2011. С. 103.]. Зважаючи на особливості професійної педагогічної діяльності,

професійну компетентність учителя ми визначаємо як багатоаспектне інтегральне особистісне утворення, яке включає широку професійну та загальну ерудицію, систему необхідних умінь, навичок і способів виконання професійних дій, сукупність професійно-ціннісних ставлень та досвід дослідницької діяльності, і яка є критерієм становлення вчителя-професіонала. В її структурі інтегруються досвід, теоретичні знання, практичні уміння, значущі для вчителя особистісні якості тощо. Це сукупність різних видів компетентностей, серед яких важливе місце займає мотиваційно-ціннісна компетентність вчителя. Вона включає сформованість у майбутніх учителів професійних і особистих інтересів та потреб, позитивної мотивації у виборі професійної діяльності, ціннісних орієнтацій навчання, пов'язаних з розумінням особливостей майбутньої професійної діяльності в різних освітньо-виховних системах, осмислення ролі і призначення вчителя в суспільстві, уміння вибирати цільові і змістові установки своїх дій і вчинків для формування власної професійної стратегії і вдосконалення своїх професійних якостей [Kovalchuk Valentyna, 2021. P. 8].

Ми мали на меті дослідити стан сформованості у майбутніх учителів основ мотиваційно-ціннісної компетентності та розробити поетапний процес її формування із обґрунтуванням вибору сучасних форм і технологій навчання під час професійної підготовки.

Виділено етапи формування мотиваційно-ціннісної компетентності майбутніх учителів у межах професійної підготовки: адаптаційно-професійний, локально-професійний, системнопрофесійний. Адаптаційно-професійний етап передбачав засвоєння студентами під час вивчення психолого-педагогічних дисциплін теоретичних положень про педагогічну діяльність, особливості професії, визначення необхідних професійних знань й умінь, і на цій основі формування професійно важливих ціннісних орієнтацій, мотивів. Цей етап охоплює перших три семестри навчання (I-II курс). Основними завданнями на цьому етапі було визначено такі: формувати суб'єктність майбутнього вчителя; професійно значимі цінності й мотиви

оволодіння основами професійної діяльності, сприяти засвоєнню і розвитку інтегративних психолого-педагогічних знань про сутність та специфіку професійної діяльності вчителя в умовах різних освітньо-виховних систем.

Локально-професійний етап включає поглиблення та розширення знань і часткове формування необхідних професійно-педагогічних компетентностей (у тому числі і мотиваційно-ціннісної компетентності) на лекційно-семінарських заняттях, у процесі самоосвітньої діяльності та під час неперервної педагогічної практики. Цей етап охоплює II і III курси навчання (основний період вивчення навчальних педагогічних дисциплін). Професійна підготовка у цей період є навчальною за формою, й професійною за змістом і спрямованістю. Навчально-виховне середовище закладу вищої освіти розраховане на включення майбутніх учителів у різні види як навчальної так і поза навчальної діяльності. Під час навчання майбутні учителів залучаються викладачами різних кафедр закладу, куратором, студентськими громадськими організаціями до проведення індивідуальних, групових та масових заходів різностороннього характеру: участь у конкурсах, олімпіадах, святах, екскурсіях, виставках, студентських молодіжних проєктах та ін.

На системно-професійному етапі завершується формування професійної компетентності майбутнього вчителя і зокрема мотиваційно-ціннісної (IV курс). Цей етап передбачає повноцінне застосування теоретичних основ базових знань майбутнього вчителя під час активної (з відривом від виробництва) педагогічної практики в ролі вчителя-предметника і класного керівника закладу загальної середньої освіти в умовах різних освітньовиховних систем.

На кожному із виділених етапах рекомендовано використовувати різні навчальні технології, серед яких виділяємо класичне лекційно-семінарське навчання з використанням аудіовізуальних технічних засобів; технологія роботи в «малих групах» («Педагогічна майстерня»); проєктна технологія; технологія портфоліо; технологія диференціації та індивідуалізації навчання,

пошуково-дослідницька технологія, проектна технологія та технологія розв'язання педагогічних задач.

Ми допускаємо, що такий підхід у формуванні мотиваційно-ціннісної компетентності майбутніх учителів буде більш ефективним і продуктивним. Зважаючи на обставини сьогодення, подальшими науковими пошуками у вивченні проблеми формування професійної компетентності майбутніх вчителів можуть бути проблеми дослідження вибору навчальних технологій та перевірки їх ефективності в умовах дистанційної та змішаної, синхронної та асинхронної форм навчання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Антонова О.Є., Маслак Л.П. (2011). Професійна педагогічна освіта: компетентнісний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. С. 81-109.

2. Valentyna Kovalchuk (2021). Building Future Teacher's Value-Motivational Competences. Zeszyty naukowe Wyższa Szkoła Agrobiznesu w Łomży. Nauki społeczne i humanistyczne. Nr 81, 2021. S. 6-20. URL: http://zeszyty-naukowe.wsa.edu.pl/download/ZN-81-1-2021_2.pdf